

LOIS PATIÑO

■ Paisaje-Duración. Carretera. L. Patiño, 2012, vídeo, 5' • Na vibración. L. Patiño, 2011, vídeo, 12' • En el movimiento del paisaje. L. Patiño, 2012, vídeo, 9' • Paisaje- Distancia. Campo de fútbol. L. Patiño, 2010, vídeo, 1' • Montaña en sombra. L. Patiño, 2012, vídeo, 14' • La Imagen Arde. L. Patiño, 2013, vídeo, 30' •

«Quédate quieto y observa cómo se mueve el mundo», escriu el poeta gallec Carlos Oroza a *Cabalum*. Amb aquest vers, ens endinsem en l'univers de Lois Patiño. Situar-se davant de la seva obra, immòbil com la seva càmera, és una experiència contemplativa que submergeix l'observador en un temps zero, en un temps suspès on la fisicitat del paisatge es metamorfosa en una entitat mística i sensorial. D'aquesta manera, els moviments de l'estat emocional de l'observador es fusionen, com en el treball paisatgístic del romanticisme, amb els de la naturalesa, que ens retorna recíprocament la mirada.

ENTREVISTA AMB LOIS PATIÑO,

per Luciana Dumitru

“Montaña en Sombra” s’apropa més a les imatges abstractes que a “allò Romàntic” de la majoria dels teus vídeos. Què vas trobar d’interessant en aquest nou apropament?

Aquesta va ser, exactament, una de les principals idees que volia treballar en aquest film. Vaig intentar crear un equilibri entre la imatge abstracta i la figurativa, aplanant la imatge i creant un gran contrast, amb una imatge gairebé en blanc i negre. Com a reflex de la relació entre l'home i el paisatge, amb idees com immensitat i insignificança, els pintors romàntics són presents a l'obra. Però en aquest cas, els referents s'apropaven més a l'expressionisme abstracte, que em permetien anar més enllà de l'espai real.

Com explicaries la teva atracció pel paisatge [...] Totes les teves pel·lícules tenen aquesta connexió entre els éssers humans i la Natura.

Des de fa aproximadament tres anys he estat centrat en com el paisatge es representa al cinema. A cada pel·lícula aquest apropament es fa des d'una perspectiva diferent, però sempre gira al voltant d'aquesta relació entre imatge i espectador. “Montaña en Sombra” (2012) i el meu primer llargmetratge “Costa da Morte” (2013) també reflecteixen aquestes idees. Entenc el Paisatge com una imatge a la distància i una porció

d'espai enquadrat dins la continuïtat total de la Natura. Filmo des de la distància i no moc la càmera per tal de concentrar la vista i ser més perceptiu a aquells moments subtils dels elements de la Natura.

Un amic que va viure a Galícia durant força anys em va explicar que els gallecs tenen una font de lirisme inesgotable i única a España, el Mar. “Als gallecs els hi encanta mirar el mar. Alguns d’ells ho fan durant hores, abstrerts i absorbits en ell”. Una altra manera d’anomenar el mar es “mar endins”, un concepte que inclou a la mateixa vegada la idea d’estar dins d’alguna cosa, però alhora també d’estar fora de sí mateix: sona com les paraules de Baudelaire, “sortint de nosaltres mateixos”, però és també un procés immersiu. Sents alguna d’aquestes (o bé d’altres) particularitats gallegues a la teva visió artística?

Sí, potser els gallecs tenim aquest “sentiment oceànic” sobre el qual parlava en Freud. Una sensació de que el nostre “Jo” està dissolt en un univers il·limitat [...]. Romain Rolland ho va anomenar “sentiment oceànic”, som “Un” amb el “Tot”, com una onada o una gota d'aigua ho és amb l'Oceà. [...] No parlem ja del estatus del “Jo”, sinó d'un estat de *reverie* en el que la identitat s'esvaeix. Crec que els habitants dels llocs costaners que miren l'Oceà (no el mar, l'Oceà) tenen aquesta sensació més acusada. L'Oceà significa gairebé la infinitat, sobretot quan ets petit. Si creixes vora a aquesta massa d'aigua que només limita amb l'horitzó, és impossible que alguns sentiments relacionats amb la contemplació no creixin dins teu. I contemplació significa també meditació. Quan la contemplació és profunda, sempre vas fora de tu mateix, et dissols en aquesta connexió, és una experiència de sublimació. És aquesta la idea que vaig intentar representar a la sèrie de pel·lícules “Paisaje-Duración”. La imatge que veiem no és un espai real, sinó que representa una imatge mental de quan es crea la connexió amb allò que es veu.

Diuen que les teves pel·lícules proporcionen una “experiència tàctil”. Com explicaries això? Et refereixes a les superfícies abstractes, a les textures? O bé penses en una “imatge hàptica”, que ofereix la sensació física

del paisatge a través de la memòria dels sentits (com Laura U.Marks conceptualitza)?

Estic molt interessat en el procés de sinestèsia. Al meu parer, el Paisatge és una imatge a la distància, alguna cosa solament assolible amb la mirada. No podem sentir-lo (només els nostres voltants), no podem tocar-lo, olorar-lo o provar-lo. Però al cinema es pot treballar sobre com crear confusions sensorials. [...] A "Montaña en Sombra" la idea era barrejar la idea de vista i la de "tocar". Volia crear una imatge plana, gairebé convertint-la en un llenç on pintar. Així, la imatge no té profunditat, és plana, està simplement davant nostre, la podem tocar amb les mans. Però la idea principal es basa en les textures. Com el contrast és molt alt a la pel·lícula, totes les textures de la superfície estan sobreexposades i els seus relleus es poden sentir d'una manera més intensa. Però sempre en contradicció amb els nostres sentits, una suggestió de sinestèsia.

[...] Creus que podem parlar d'allò "sublim" en relació a les teves imatges? Generalment, estàs més interessat en capturar l'atmosfera del moment i l'espai o bé en crear alguna cosa diferent del que en realitat experimentaríem?

Sí, treballo molt amb aquesta idea. Algunes persones creuen que, avui en dia, no és possible parlar d'allò "sublim". Pensen que és alguna cosa del passat, que "l'aura" o allò "sublim" van desaparèixer amb el posmodernisme. Però estic en contra d'aquest pensament, crec que aquesta energia segueix existint, que encara podem sentir aquesta experiència interior [...]. Treballo amb la contemplació, intentant ser perceptiu a les atmosferes dels espais per tal de poder dur l'espectador cap a una relació íntima amb la imatge, que l'elevi més enllà de l'espai real.

Alguns dels teus films inclouen en el seu títol la paraula "duració". [...] Com establiries la seva relació amb les teves pel·lícules?

Quan vaig descobrir el treball d'Henri Bergson, molts dels seus conceptes varen resultar molt importants per la meua manera de pensar. El temps, com la mort, és un concepte que mai entendrem completament, sempre es mantindrà com un misteri. "Duració" és el concepte de *durée* (en francès) i té molts significats diferents depenent del context en el que s'utilitzi. Pot ser un sinònim d'aura quan es parla d'un objecte. Però el que em sembla més important és la distinció entre el temps extern i el temps intern. El temps extern és el temps que flueix en l'espai en contacte amb allò material, és un temps quantificable.

El temps intern és el temps de la consciència i només és mesurable a partir de la intensitat de l'experiència. Quan l'experiència és poderosa (com la sublimació), el temps s'expandeix; abandones el temps extern (i el món) per viure aquesta experiència interna. Aquest temps intern és la *durée*, la "duració". M'interessa aquesta distinció. Gaston Bachelard va fer també una distinció semblant, però diferenciant un Temps Horitzontal (el temps de la Natura, que flueix amb el vent, corre amb l'aigua...) i un Temps Vertical (el temps inspirat per les imatges poètiques).

Com explicaries l'afirmació "el Paisatge és un personatge"?

A les meves pel·lícules, on (a causa de la distància) no es poden veure els rostres de la gent, el Paisatge es converteix en la cara real del film. Des de la seva atmosfera, pots detectar si està trist o content, espantat o melancòlic. El Paisatge s'ha convertit en l'actor protagonista, i gairebé l'únic, de les meves pel·lícules, i seguim el seu desenvolupament durant el desenvolupament del film. També treballo amb algunes idees anímiques. Quan estic filmant, segueixo la idea que el punt de vista alt i distant de les preses podria ser el punt de vista de la muntanya. Això està molt clar a "Montaña en Sombra". És una idea que reposa darrere les imatges. És la Muntanya qui està veient als esquiadors movent-se pel seu cos cobert de neu. I també, tal com vaig treballar el so a "Costa da Morte", l'alè i la veu que escoltem es pot entendre com el respir i la veu del Paisatge.

Què és el que més t'interessa en aquest moment?

Després d'uns quants anys en que la idea de Paisatge ha estat el tema principal de les meves reflexions i el punt d'apropament a les meves pel·lícules, ara necessito explorar l'experiència del temps a la imatge. Ja he fet un film dirigit cap a aquesta idea, "La Imagen Arde" (2013) [...]. Treballo amb una sola imatge: un foc, de nit, que els bombers intenten extingir sense èxit durant 30 minuts (la duració del film) [...]. La imatge del foc, amb el seu poder hipnòtic, és constant tota l'estona, però el so canvia aproximadament cada cinc minuts: sons realistes de foc, silenci, música, sons electrònics, la respiració d'algú... de manera que el significat de la imatge i la nostra relació, com a espectadors, amb aquesta mateixa, canvia constantment. A les meves futures obres, seguiré treballant amb aquesta experiència de temps perquè és alguna cosa que no entenc, és un misteri que vull explorar.

Entrevista a càrrec de Luciana Dumitru, realitzada durant el *Bucharest International Experimental Film Festival*, 11-15 de desembre de 2013